



RĪGAS DOMES PIEMINEKĻU PADOME

Rātslaukums 1, Rīgā, LV-1539, tālrunis 7105800, 7105542, fakss 7012872

SĒDES PROTOKOLS

2021. gada 5.martā

Rīgā
Microsoft Team vidē

Nr. 9

Sēde tiek atklāta plkst. 11:00

Sēdi vada: O. Spārītis
Sēdi protokolē: sekretāre I. Šmite

Sēdē piedalās Padomes locekļi:

Agrita Maderniece, Aigars Kušķis, Klāvs Sedlenieks, Inese Baranovska,
Jānis Krastiņš, Gļebs Panteļejevs, Mārīte Šenberga, Andrejs Broks

Uzaicināti:

G. Princis – P/A “Rīgas pilsētas arhitekta birojs” direktors
O. Burovs – Rīgas domes deputāts
I. Drulle – Rīgas domes deputāts
M. Mitrofanovs – Rīgas domes deputāts
R. Našeniece – Rīgas domes deputāte
V. Gavars – Rīgas domes deputāts
J. Klotiņš – Rīgas domes deputāts
D. Stalts – Rīgas domes deputāts
I. Krastiņš – Tieslietu ministra padomnieks
A. Veidemanis - arhitekts
S. Vība – Okupācijas muzeja direktore
J. Kursīte - Pakule – Latvijas universitātes profesore
A. Bļodniece – SIA “Rīgas Meži” Kultūras projektu vadītāja

DARBA KĀRTĪBA

1. Par Gunāram Astram veltītā pieminekļa uzstādīšanu Rīgā, Tērbatas ielā 2A.

Ziņo: I. Krastiņš

2. Par piemiņas vietas izveidošanu nevardarbīgās pretošanās kustības dalībniekiem Rīgā, Radio ielā.

Ziņo: S. Vība

O. Spārītis aicina darba kārtībā iekļaut SIA "Rīgas Meži" priekšlikumu par vides objekta izveidi.

1.Par Gunāram Astram veltītā pieminekļa uzstādīšanu **Rīgā, Tērbatas ielā 2A**

O. Spārītis Tieslietu ministrija piedāvā Baumaņa skvērā uzstādīt pieminekli pretestības kustības pārstāvim Gunāram Astram. Piedāvājumā iekļauts tēlnieka mets, tādejādi mēs esam situācijā, kad iztrūkst mākslinieciskā risinājuma konkurss. Zeme, uz kuras paredzēts uzstādīt pieminekli, pieder Rīgas pilsētai. Teritorijas nosaukums ir arhitekta Baumaņa skvērs un Rīgas pašvaldība jau iepriekš ir lēmusi, ka šajā skvērā veidojama piemiņas vieta Jānim Frīdriham Baumanim. Pie tiesas ēkas jau ir izvietota piemiņas plāksne G. Astram.

I. Krastiņš Valdība ir atbalstījusi 100 000 EUR piešķirumu, lai šogad varētu izveidot pieminekli Gunāram Astram, jo oktobrī viņam apritētu 90 gadi. Pieminekļa izvietojums paredzēts pretī Apgabaltiesai, kurā Astra tika tiesāts. Vieta tiek pamatota ar to, ka Apgabaltiesas ēku nevar pārvietot, tēlnieka vīzijā piemineklis novietots ar skatu uz Brīvības pieminekli, it kā izejot no tiesas ēkas ar cerību uz Latvijas brīvību. Protams, teritorija ir ļoti aktīva un to apmeklē daudzi tūristi. Ņemot vērā finansējuma piešķiršanas aspektus un laika grafiku, nebija iespējams pagūt organizēt metu konkursu.

J. Krastiņš vaicā: vai esošā piemiņas plāksne tiks demontēta?

I. Krastiņš Šobrīd nevaru atbildēt.

I. Baranovska Mēs esam notikumu attīstības gaitas ķīlnieki. Šis nav vienīgais gadījums, kad Pieminekļu padome tiek informēta par kādām iecerēm "post factum". Piedāvātais pieminekļa mākslinieciskais veidols ir lakonisks, pārlicinošs, pārdomāta vietas izvēle pret ēkas arhitektoniku.

O. Burovs Piekrīt, ka Pieminekļu padome ir nostādīta ķīlnieku lomā un ir spiesta lemt formāli. Tēlniek piedāvātais pieminekļa mākslinieciskais risinājums ir veiksmīgs. Jautā vai ir paredzēts labiekārtojums skvēram?

A. Veidemanis informē, ka labiekārtojums paredzēts tikai paša pieminekļa apkārtnes zonai apmēram 20m².

O. Burovs Aicina Rīgas pašvaldībai veikt skvēra labiekārtošanu, t.sk. atjaunojot soliņus ap kokiem. Neatrisināts paliek jautājums par pieminekli J.F. Baumanim, jo diviem piemiņas objektiem vietas šeit nav.

J. Krastiņš Šeit parādās neatrisināma pretruna – Baumaņa skvērs ar G. Astras pieminekli. Jāsāk ar plašākiem pilsēt būvnieciskiem jautājumiem. Jau vairāk nekā 150 gadus pazīstama teorija, kādā veidā pilsētvidē izvieto vides objektus gadījumos, kad to augstums pārsniedz cilvēka acs vizuālās uztvers augstumu. Rīgā ir ļoti maz ēku, kurām ir izteikta frontāla uztvere pa simetrija asi. Šinī gadījumā ir izteikta ass starp Brīvības bulvāra un Tērbatas ielas trasējumu. Ēkas fasāde izvietota perpendikulāri šī stūra leņķa bisektrisei. Tādejādi novietot telpisku objektu uz ass vispār nedrīkst. Zaudē arhitektūra, kas ir šī

veidojuma fonā, un telpiskais veidojums savā uztverē arī zaudē uz arhitektūras fona. Šajā skvērā Pieminekļu padome jau ir noraidījusi vairākus priekšlikumus. Šeit var novietot vides objektu, kas ir stipri zem cilvēka acs uztveres. Cienīsim Rīgu un tās pilsētībūvniecisko situāciju, nesakropļosim šo vidi ar labu ideju. Pie ēkas jau ir piemiņas plāksne šim ievērojamam cilvēkam, pie kam ne katrai personai uz piemiņas plāksnes tiek izvietots valsts ģerbonis. Nevajag ar vienādas nozīmes piemiņas zīmēm piebīvēt vidi, tas ir neprofesionāli. Ja tiešām ir nepieciešamība šeit izvietot pieminekli, kura profesionāli nav pamatojama, tad var izlīdzēties, novietojot to tieši priekšā esošajai piemiņas plāksnei un orientējot to pret Brīvības bulvāri, savukārt piemiņas plāksni demontēt.

M. Mitrofanovs Objekts atgādina krustu, kas ir ievietots zemē. Vai G. Astra bija ticīgs cilvēks un šis objekts nav pretrunā ar viņa pārliecību? Pati vide ir pārāk aktīva un trokšņaina. Pieminekļiem ir nepieciešama “klusuma telpa”, kur veidoties pārdomām, komunikācijai ar pieminamo cilvēku. Varbūt ir iespējams atrast kādu klusāku teritoriju.

G. Panteļejevs krusts, kas parādās pieminekļi ir kompozīcijas konotācija. Tam nav nekas kopīgs ar reliģisko krustu.

A. Veidemanis Zināmā mērā pievienojas Krastiņa kunga teiktajam, taču piedāvājumā redzams, ka piemineklis nav uz ēkas simetrijas ass, bet novirzīts sāņus un pagriezts leņķī. Piemineklis bija plānots konkrētajai teritorijai skvērā, tāpēc novietne tuvāk ēkai nav izskatīta. Šādā gadījumā mainītos proporcijas un iespējams būtu nepieciešams cits risinājums.

A. Kušķis Rīgas vēsturiskā centra plānojumā šeit ir paredzēts skvērs. Tajā ir pieļaujams un vēlams telpiskais akcents. Pašreizējais skvēra labiekārtojums un pilsētībūvnieciskā situācija atšķirībā no ēkas nav simetriska. Pilsētvide ir ārkārtīgi dinamiska. Vienā pusē Brīvības bulvāris ar liepu aleju, savukārt Tērbatas iela ir pavisam citādāka. Līdz ar to izveidojas situācija, kas ir jālīdzsvaro. Ievietojot klasisku kompozīciju, vieta netiktu izmantota atbilstoši tās potenciālam. Ir bijušas diskusijas par piemiņas vietu J.F. Baumanim, bet līdz šim mums nav iesniegts neviens piedāvājums. Šīs vietas nozīme pilsētvidē ir krietni pāri viena, kaut arī nozīmīga arhitekta piemiņas iemūžināšanai. J.F. Baumanis ir radījis ne vienu vien ēku Rīgā un varam atrast citu piemērotu vietu viņa piemineklim.

I. Drulle piekrīt kolēģiem, ka Padomes lēmumam nav manevra iespēju, jo jāizskata jau gatavs piedāvājums. Šim objektam apkārt jau ir daudzi citi pieminekļi – Barklajs de Tolli, Rainis, Kr. Barons. Šajā kompānijā piedāvātais piemineklis varētu labi iederēties, jo tas ir veidots pilnīgi atšķirīgi no esošajiem objektiem. Skatoties uz šo objektu krusts spēcīgi nolasās, lai gan tēlnieks minēja, ka tās ir tikai sakrustotas taisnes. Jāņem vērā, ka daudzi cilvēki šeit saskatīs krustu.

K. Sedlenieks Ideja kopumā ir atbalstāma un arī priekšlikums ir labs. Runājot par krustu jāatzīmē, ka mūsu kultūrtelpā krusts dominē kā kristīgais simbols. Pie tam jāņem vērā, ka blakus atrodas Pareizticīgo katedrāle, kurā ir daudz šādu simbolu. Būtiski ir saprast vai G. Astras pasaules uzskatos šis būtu pieņemams veids kā viņu attēlot.

J. Klotiņš Kopumā atbalsta ideju par pieminekļa veidošanu G. Astram. Runājot par pieminekļa vēstījumu, nenoliedzami vertikāle un horizontāle ir universāli filozofiski simboli, tie ir sastopami visās pasaules kultūrās. Pieminekļa materiāli – rūsinātais tērauds ietver konotāciju par padomju režīmu ar Gulaga koncentrācijas nometnēm. Izskatot pilsētvides kompozīciju, iespējams objektu var nedaudz pavirzīt no ēkas centrālās ass līnijas, bet harmonija nevar būt vienīgais veids kā veidot pilsētvidi. Pilsētā ir jābūt vietām, kuras ar vizuālo simboliku un vēstījumu atgādina par dziļākiem esības jautājumiem. Tā piemēram, Berlīnes centrā atrodas holokausta memoriāls.

A. Broks Tēlnieka piedāvātais tēls ir ļoti veiksmīgs. Novietne ir būtiska tieši šim piemineklim. Kompozīcijas novietojums attiecīgi pret ēkas simetrijas asi ir atkarīgs no rakursa no kura tā tiek uztverta. Saistība starp šiem 2 objektiem ir simboliska un būtiska. Krusta simbola senākā izcelsme daudzās senajās kultūrās, un arī latviešu, par ko liecina dainu mantojums, ir saistīta ar saules krusta simboliku kā uzlecošās saules, atjaunotnes zīme. Šādā izpratnē simboliski arī uztverams pieminekļa vēstījums Gunāram Astram, kā nacionālās apziņas gaismas atjaunotājs un atdzimšanas nesējs tumšajā padomju okupācijas laikā.

Balsojot par G. Astras pieminekļa izveidi Baumaņa skvērā pēc G. Panteļejeva meta ar 10 balsīm “par”, “pret” – 2 (J. Krastiņš, K. Sedlenieks)

Pieminekļu padome nolemj:

1. Atbalstīt G. Astras pieminekļa izveidi Baumaņa skvērā.
2. Aicināt Rīgas domi piešķirt finansējumu Baumaņa skvēra labiekārtojumam.
3. Meklēt atbilstošu teritoriju J.F. Baumaņa pieminekļa izveidei.

2.Par pieminas vietas izveidošanu nevardarbīgās pretošanās kustības dalībniekiem Rīgā, Radio ielā

O. Spārītis Okupācijas muzejs un Saeimas deputāte J. Kursīte - Pakule vērsusies Pieminekļu padomē ar ideju Radio ielā, bijušā radio torņa vietā radīt simbolisku piemiņas vietu, atzīmējot pretošanās kustības dalībnieka Bruno Jovaiša aktivitāti, uzvelkot sarkanbaltsarkano karogu radio tornī. Šai zīmei būtu arī plašāks jēdzieniskais skaidrojums, ietverot daudzu nevardarbīgās kustības dalībnieku godināšanu.

S.Vība Saistībā ar savu iniciatīvu, vispirms esam vērsusies Pieminekļu padomē pēc padoma. Latvijas Okupācijas muzeja stāstā šis notikums vienmēr tiek pieminēts. Piemiņas zīmei, kas aptvertu arī citus nevardarbīgās pretošanās dalībniekus, plānots izmantot bijušā radio torņa balstus, kas ir saglabājušies. Protams, teritorija nav pievilcīga, tāpēc vēl jo vairāk ir nepieciešams profesionāļu padoms par šīs teritorijas attīstību.

J.Kursīte -Pakule Attīstot priekšlikumu, mēs vēlamies iet soli pa solim un vispirms saņemt Pieminekļu padomes akceptu piemiņas zīmes veidošanas idejai. Tā patiešām būtu ar plašāku nozīmi, jo padomju gados ir bijuši daudzi pretošanās momenti, t.sk. 70gados bija ebreju jaunieša pašaidzudināšanās pie Brīvības pieminekļa, vairākas citas

manifestācijas pie Brīvības pieminekļa, pēc kurām personas tika izsūtītas. Vieta šobrīd ir degradēta, bet to varētu atdzīvīnāt. Protams, tiks sludināts ideju konkurss, bet patreiz tiek apsvērts “garās pupas” tēls, kas ir kosmiskā koka analogs, ko dažādu tautu tradīcijās pārstāv gan stabs, gan varavīksne, gan kāpnes. Latviešu tradīcijā garā pupa simbolizē atbrīvošanos, spēju ieraudzīt brīvības vertikāli pasaulē, kad ikdienā dominē horizontāle. Garā pupa no fiziskā pārvērš garīgā simbolā gan 100 metrīgo radio torni, kurā tika uzvilks karogs, gan pretošanās kustības dalībnieku tiecību atrast savu vertikāli.

A. Kušķis Piedāvātajai teritorijai ir spēkā esošs detālplānojums. Šeit atrodas 4 bijušā torņa balsti, blakām atrodas tualete, pazemes patvertne no padomju laikiem un tehniska rakstura būve tramvaju sistēmai. Vēsturiskā sakaru torņa vieta gaida kādu atbilstošu iniciatīvu un tagad tā ir radusies. Divi no četriem balstiem atrodas Radio ielas sarkanajās līnijās, bet 2 parka teritorijā. Detālplānojums paredz saglabāt šo vietu, akcentējot tās vēsturisko nozīmi, uzstādot vietzīmi, un ietverot tajā informāciju par bijušā sakaru torņa arhitektonisko risinājumu un vēsturiskajiem notikumiem Latvijas brīvvalsts atjaunošanas kontekstā. Detālplānojums pieļauj balstus gan demontēt, gan arī izmantot kā jaunas inženierbūves daļu.

O. Spārītis Jāapzinās, ka ikviens veidojums, kas tiks šeit projektēts, konkurēs ar būvēm, kas ir tiešā tuvumā, un kuras nevar pārvietot vai nojaukt.

J. Krastiņš Saņemot dokumentus, likās ka tiek plānots piemiņas objekts vienai personai. Protams, šis notikums plašā apziņā ir piefiksēts fakts, bet tas nebūt nav vienīgais. Ir zināmi daudzi citi Latvijas karoga pacelšanas gadījumi krievu okupācijas laikā. Tāpēc iebilst pret piemiņas iemūžināšanu tikai vienai personai, bet tai jābūt daudz aptverošākā saturā. Piemiņas vietas izveide ir iespējama, organizējot konkursu, rūpīgi izstrādājot nolikumu, paredzot arī šo apkārt esošo tehnisko būvju integrāciju.

I. Drulle Ideja par piemiņas zīmi G. Jovaišam profesionāļu vidē ir cirkulējusi. Garās pupas koncepts ir ļoti trāpīgs. Uzķāpjot pupas galā, paveras cita pasaule un šī doma sasaucas ar konkrēto Jovaiša rīcību, kas arī vēlējās redzēt citu iekārtu, citu pasauli.

O. Burovs Ļoti labi, ka iniciatīva sakrīt ar juridisko ietvaru un zemes gabala attīstības plānu. Atbalsta ierosinājumu, ka piemiņas zīme netiek paredzēta tikai vienai personai. Vieta šobrīd nav populāra, taču jāņem vērā, ka pēc Rail Baltica projekta realizācijas, kad tiks likvidēts pazemes tunelis, šī teritorija iegūs pavisam citu nozīmi.

R. Našeniece Atbalsta šādu iniciatīvu. Atzīmē, ka nepieciešams parādīt visus pretošanās kustības stāstus. Gatava atbalstīt šo projektu Rīgas domē, tai skaitā finansējuma piesaisti.

Balsojot par piemiņas zīmes izveidošanu nevardarbīgās pretošanās kustību dalībniekiem Radio ielā

Pieminekļu padome vienbalsīgi nolemj:

Atbalstīt Okupācijas muzeja iniciatīvu par vides/piemiņas objekta izveidošanu bijušā sakaru torņa vietā Radio ielā.

3.Par skulptūras “Mežaparkam 120 gadi” izvietošānu kultūras un atpūtas parkā “Mežaparks”

O. Spārītis Šogad Mežaparks svin 120 gadu pastāvēšanas jubileju un SIA “Rīgas Meži” piedāvā izvietot vāveres skulptūru. Ar nožēlu nākas secināt, ka pat Rīgas domes struktūrvienības ignorē Pieminekļu padomi, jo iesniegums nonācis pie mums, kad visi priekšdarbi jau veikti, tēlnieks uzrunāts un skulptūras atklāšanas datums ir zināms.

A. Bļodniece Pandēmijas laika, kad cilvēki ir emocionāli noguruši un vēlas apmeklēt Mežaparku, mēs vēlamies iepriecināt rīdziniekus, uzstādot vāveres skulptūru. Vāvere ir izvēlēta tāpēc, ka tā asociējas ar nemitīgu kustību, bērniem, smiekliem. Tas ir plānots ne tikai kā vizuāls objekts. Cilvēkiem patīk pie skulptūrām fotografēties un ar tām dalīties sociālajos tīklos. Skulptūra veidota tā, lai tās tiešā tuvumā būtu ērti fotografēties. Konstrukcija paredz iespējas to ērti apsaimniekot, atverot vienu galu un to iztīrīt.

O. Spārītis Vaicā kāpēc nav ticis organizēts konkurss.

A. Bļodniece atbild, ka konkurss netika organizēts, jo Rīgas Mežiem jau ir ilgstoša pozitīva sadarbība ar tēlnieku Kārli Īli.

O. Spārītis norāda, ka Rīgas pilsētā, lai veicinātu māksliniecisko jaunradi, dotu iespēju radošajām savienībām izpausties un uz līdztiesīgiem noteikumiem piedalīties vides veidošanā, jāriko konkurss. Tas ir mākslu stimulējošs un attīstošs faktors, nevis paļauties uz vienu pārbaudītu pieredzi.

O. Burovs norāda, ka Pieminekļu padomē vajadzēja vērsties pirms tika izvēlēta konkrētā skulptūra, lai būtu iespēja diskusijai par piemērotāko objektu. Šādi tiek devalvēta Pieminekļu padomes būtība. Jautā kādas ir projekta izmaksas.

A. Bļodniece atbild, ka izmaksas ir 12 657,75 EUR.

J. Krastiņš vērs uzmanību, ka šis tēlnieciskais objekts absolūti organiski atbilst videi, kurā tas ir paredzēts. Mežaparka apmeklētājiem tas būtu pievilcīgs objekts, kas visiem radītu pozitīvas emocijas. Var diskutēt par objekta konkrēto novietojumu. Dīvains ir uzraksta saturs – Mežaparkam 120. Jau nākošajā gadā šis uzraksts zaudēs aktualitāti. Nav izprotams uz ko attiecas teksts “Anno 1901” uz cipara “2”. Rīgas dome jau 1900. gadā, atzīmējot Rīgas 700 gadi, pieņēma lēmumu pakāpeniski ar villām sākt apbūvēt mežaino teritoriju. Ar šo uzrakstu varētu atzīmēt, faktu, ka Mežaparks ir dibināts 1901. gadā. Tātad uzrakstam jābūt “Mežaparks ANNO 1901”. Kultūras un atpūtas parks tika izveidots padomju gados.

O. Spārītis atstāj sēdi. Turpmāk sēdi vada G. Princis

G. Panteļevs Aicina neuzlūkot šo objektu kā pieminekli. Tas ierakstās izklaides žanrā un labi iederas Mežaparkā. Atbalsta skulptūras izvietošānu.

A. Broks Nesam diskutējuši par apkārtējo vides situāciju. Objekts tiek pozicionēts kā atmiņu iemūžināšanas vieta, līdz ar to jāsaprot kāds paredzēts labiekārtojums, soliņi u.t.t.

A. Bļodniece komentē, ka novietne paredzēta promenādes malā, kur agrāk atradās kafejnīca “Mežapuķe”.

O. Burovs Rīgas Mežiem ir parakstīts līgums ar Rīgas domi par skatu torņa izveidi. Sākums tam plānots tieši šajā vietā ar info centru un kafejnīcu. Vai šī ideja vēl ir aktuāla?

A. Bļodniece komentē, ka Projekts ir aktuāls. Kamēr tas vēl nav izveidots, šeit tiks uzstādīta minētā vāveres skulptūra, bet tā ir pārvietoājama.

O. Burovs norāda ka vispirms ir jāvērtē lielo investīciju objekta novietojums un skulptūra jāpakārto tam, nevis otrādi. Aicina Rīgas mežiem izstrādāt vides objektu izvietojuma koncepciju, norādot kādus vides objektus un kurā vietā plānots parkā izvietot. Iesākumā nepieciešams koncepts un pēc tam tā pakāpeniska realizācija.

A. Kušķis atbalsta šādu jauku vides dizaina objektu izvietojumu pilsētā. Pievienojas kritiskajām piezīmēm. Konkrētais priekšlikums ir interesants ar to, ka tas nav paredzēts tikai konkrētam izvietojumam, to, ja nepieciešams, ir iespējams pārvietot. Līdz ar to aicina nebremzēt projekta attīstību. Uzraksts jāveido tā, lai tas pēc dažiem gadiem nezaudētu aktualitāti.

R. Našeniece Mežaparka apkaimes biedrība intensīvi pievērš uzmanību aktivitātēm parkā un ir izteikuši bažas par atpūtas parka pārveidošanu par Disnejlendu. Aicina Rīgas mežus sadarboties ar biedrību.

Balsojot par vāveres skulptūras izveidošanu Mežaparkā ar 9 balsīm “par”, “pret” -1 (I.Drulle) “atturas” -2 (R.Našeniece, D.Stalts).

Pieminekļu padome nolemj:

1. Atbalstīt tēlnieka K. Īles veidotās vāveres skulptūras izvietojumu Mežaparkā.
2. Koriģēt uzrakstu uz skulptūras par pamatu izmantojot J. Krastiņa piedāvāto redakciju.
3. Ierosināt SIA “Rīgas meži” izstrādāt vides objektu izvietojuma koncepciju.

Sēdi slēdz pēc plkst. 13.23

Padomes priekšsēdētājs

O. Spārītis

Protokolēja

I.Šmite